

М.: Астрель, 2012.

3. Бахін В.П., Гончаренко В.Г. Як розкриваються злочини (криміналістика у питаннях та відповідях). – К.: Хрещатик, 1996. – 198 с.

4. Бахин В.П. Мастерство раскрытия преступлений: (обзор следственной практики): пособие/ В.П. Бахин, С.С. Чернявский, В.В. Юсупов. – К., 2014. – 94 с.

5. Розовский Б.Г. Об исключительных случаях в следственной практике / Следственная практика. – Вып. 80. – М.: Юридическая литература, 1968. – С. 101-104.

Андрейчук Є.С., Мендус С.І.

ПОНЯТТЯ СЛІДІВ ЗЛОЧИНУ, ЇХ ВЛАСТИВОСТІ І КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Кожний злочин викликає зміни у навколишньому середовищі. За природою ці зміни матеріальні та ідеальні і є результатом відображення. У криміналістиці вони називаються **слідами злочину**.

Сліди злочинів – це джерела інформації про події минулого. Діяльність щодо виявлення, фіксації, дослідження, оцінки і використання слідів-джерел інформації (фактичних даних) складає суть розслідування.

У науці криміналістиці сліди злочину прийнято розглядати у широкому та вузькому аспектах.

Сліди в широкому розумінні – це всякі зміни в матеріальному середовищі, пов'язані з вчиненням злочином, і є його наслідком. Вони виникають в результаті взаємодії суб'єктів злочину з об'єктами матеріального середовища і найчастіше сконцентровані на місці вчинення злочину. Тверді предмети, які мають стійку зовнішню форму, копіюють останню на слідосприймаючому предметі, що дозволяє ідентифікувати за слідом конкретний об'єкт. Сипучі, рідкі та газоподібні тіла відображають себе через поділ цілого на частини, оскільки вони не мають самостійної фіксованої зовнішньої форми. Таким чином, криміналістична ідентифікація за слідами сипучих, рідких і газоподібних речовин не можлива.

Щодо розгляду слідів у вузькому аспекті, то це – матеріальні джерела, що відображають зовнішню будову і форму контактної частини слідоутворюючого об'єкта. Такі сліди треба називати джерелами трасологічної інформації, чи трасологічними слідами. Це контактні сліди, які утворюються в момент взаємодії за рахунок змін (деформації, формування, зсуву, руйнування) зовнішніх ознак і внутрішніх властивостей слідоутворюючого об'єкта. Отже, слідоутворюючий об'єкт повинен бути більш твердим, ніж слідосприймаючий, а також не бути предметом, який не має власної зовнішньої форми.

Розділ науки криміналістики, що вивчає закономірності утворення і відображення в матеріальних слідах зовнішньої форми і внутрішніх властивостей слідоутворюючого об'єкта називається **трасологією**.

Таким чином, трасологія вивчає тільки ті матеріальні сліди, в котрих

відображається форма і розмір взаємодіючих об'єктів. Отже, трасологія лише частина слідознавства як вчення про матеріальні сліди. Тому слідоутворюючими об'єктами трасологічного дослідження не можуть бути сипучі, рідкі та газоподібні речовини. Вони зустрічаються лише як слідоутворюючі речовини.

Всі сліди у криміналістиці потрібно розглядати в трьох аспектах: криміналістичному, слідознавчому, трасологічному.

Криміналістичний аспект передбачає розгляд слідів як джерел, що містять інформацію про всі ознаки і властивості будь-яких об'єктів матеріального світу.

Слідознавчий аспект орієнтує на дослідження всіх матеріальних слідів, крім ідеальних. І виходить, що безпосередніми об'єктами слідознавства є сліди-відображення, сліди-предмети і сліди-речовини.

Трасологічний аспект дослідження охоплює лише ті матеріальні сліди, які відображають ознаки зовнішньої будови слідоутворюючого об'єкта, що дозволяє проводити криміналістичну ідентифікацію.

Будь-який слід являє собою відображення – ідеальне або матеріальне, до того ж, як наслідок, має певні властивості: інформативність, індивідуальність і стійкість.

Інформативність означає, що будь-який слід може відображати три види відомостей:

– про зовнішню будову слідоутворюючого об'єкта і відповідати на запитання: «Який об'єкт?»;

– про механізм слідоутворення, тобто свідчити про те, як виник слід;

– про навички суб'єкта взаємодії, тобто відповідати на запитання: «Хто діяв і які використані прийоми?».

Індивідуальність слідів полягає в ототожненні об'єкта самому собі, в неповторності сукупності зовнішніх ознак і властивостей, які має даний предмет, його поверхня, що вступає у контактну взаємодію. Вихідним пунктом індивідуальності предметів і речей є їхні природні властивості і ознаки, а також особливості, що виникають у процесі виготовлення або експлуатації. Індивідуальність сліду залежить від якості відображення, яке пов'язане зі структурою слідоприймаючого об'єкта, силою контакту і видом енергії взаємодії. Тому сліди можуть бути придатні і не придатні для ідентифікації. У кожному випадку придатність сліду визначається індивідуально.

Стійкість сліду – це властивість об'єкта певний час зберігати свою будову та інші індивідуальні ознаки. Період, протягом якого об'єкт зберігає свої властивості та ознаки, які дозволяють ототожнювати його, називається **ідентифікаційним**. Оскільки всі об'єкти матеріального світу постійно змінюються, то стійкість слідів треба розуміти як відносні властивості, коли зміни, що відбулися, є такими, при яких річ залишається ще сама собою. Звідси випливає, що ідеальні і матеріальні сліди в криміналістиці дозволяють розв'язувати такі науково-практичні завдання, що виникають при розслідуванні злочинів.